NHỮNG VẤN ĐỀ BÁCH KHOA THƯ

BÁCH KHOA TOÀN THƯ TÁC GIA, TÁC PHẨM VĂN HỌC NGA

ĐINH NGỌC VƯỢNG *

***Tóm tắt*:** Các nhà xuất bản ở Nga đã tích lũy được những kinh nghiệp quý báu trong việc biên soạn các bách khoa toàn thư về tác gia, tác phẩm văn học. Loại hình bách khoa toàn thư tác gia, tác phẩm văn học là loại hình có nét đặc thù, có tính chất riêng về thông tin và truyền tải thông tin. Quá trình biên soạn bách khoa thư toàn thư tác gia, tác phẩm là quá trình gồm nhiều cấp độ, cần có sự tham gia của nhiều chuyên gia - các nhà nghiên cứu văn học, chuyên gia tư vấn, biên tập viên, các nhà sử học thì mới có thể biên soạn được Bách khoa toàn thư về tác gia, tác phẩm văn học toàn diện về mọi mặt.

***Từ khóa*:** Bách khoa thư, tác gia, tác phẩm, văn học Nga.

***Abstracts*:** Publishers in the Russian Federation have gained valuable experience in compiling encyclopedias of Russian writers and literary works. The type of encyclopedia of writers, literary works is a type with special characteristics regarding its information and the way to convey its information. The process of compiling encyclopedias is a multi-level process requiring the participation of many experts such as literary scholars, consultants, editors, and historians. An Encyclopedia of writers and literary works can not be done comprehensively without the contribution of those.

***Keywords*:** Encyclopedia, writers, works, Russian literature.

Hiện nay ở Nga xuất hiện hiện tượng bùng nổ các ấn phẩm có tính bách khoa toàn thư (BKTT). Đã có nhiều công trình BKTT được xuất bản, đủ loại - theo các lĩnh vực của đời sống, theo hệ thống các chủ đề và tổng hợp. Và cho đến nay cũng đã có những tiêu chí và yêu cầu nhất định đối với các ấn phẩm BKTT. Phải thừa nhận một thực tế là các nhà xuất bản ở đã tích lũy được những kinh nghiệp quý báu trong việc biên soạn BKTT về tác gia, tác phẩm văn học. Tuy nhiên, thực tế vẫn cho thấy các nguyên tắc cơ bản về biên soạn các BKTT về tác gia, tác phẩm văn học vẫn còn nhiều ý kiến khác nhau như: nguyên tắc thu thập tư liệu cho thể loại BKTT này, cấu trúc vĩ mô của BKTT về tác gia, tác phẩm cũng chưa có sự thống nhất.

1. Khái quát về việc biên soạn và xuất bản các bách khoa toàn thư về tác gia, tác phẩm văn học Nga

Ở Liên Xô trước đây và Nga hiện nay, việc biên soạn và xuất bản các BKTT tác gia, tác phẩm văn học rất được quan tâm. Trong số đó có thể kể đến: *BKTT Akhmatov*, *BKTT S.D. Umnikov* (1991), *BKTT Bulgakov* (1996, 2007), *BKTT B.V. Sokolova* (2007), *BKTT L.N. Tolstoj*, *BKTT N.I. Burnasheva* (2009), *BKTT N.N.*

* *PGS.TS - Viện Từ điển học và Bách khoa thư Việt Nam; Email: dinhngocvuong@gmail.com*

Nasedkina (2003), *BKTT F.M. Dostoevskij*, *BKTT S.V. Belova* (2010), cũng như BKTT tác gia văn học khác theo các khu vực địa lý như: *BKTT Orenburg-Shevchenko*, *BKTT Orenburg-Tolstoj*, *BKTT L.N. Bol'shakov* (1997). Tính đến năm 2002 đã có gần 450 BKTT tác gia, tác phẩm văn học [2]. Đáng chú ý trong loại công trình này, có cả công trình BKTT về các nhà khoa học và những người nổi tiếng khác. Vấn đề phương pháp biên soạn BKTT tác gia, tác phẩm cá nhân cũng được nghiên cứu, trong số đó có cả các luận án tiến sĩ, tiến sĩ khoa học. Tập thể các nhà khoa học Viện Văn học thế giới A.M. Gorkij thuộc Viện Hàn lâm Khoa học Nga đã tổ chức một số hội nghị khoa học quốc tế và các tọa đàm bàn tròn, các cuộc họp đặc biệt thảo luận về nhiều vấn đề liên quan đến việc biên soạn công trình khoa học cơ bản này, bao gồm phân tích kinh nghiệm của các phiên bản trước. *BKTT Lermontov* đã được lấy làm cơ sở, các phương pháp tiếp cận phương pháp chính được mô tả bởi người giám sát Đề án N.I. Shubnikova-Guseva. Đề án có kế hoạch biên soạn hơn 2.500 mục từ trong *BKTT Yesenin*, trong đó hơn một nửa sẽ là tiểu sử/cá nhân [3].

BKTT Lermontov có khoảng 1.600 mục từ, trong đó đa số liên quan đến cá nhân nhà thơ. Kinh nghiệm của *BKTT Lermontov* cho thấy khi chuẩn bị loại ấn phẩm này cần kết hợp yếu tố Từ điển và BKTT. Hơn nữa, nhận xét sau đây về cơ bản là rất quan trọng: Sự lựa chọn tài liệu để đưa vào *BKTT Lermontov* chủ yếu làm sáng tỏ các sự kiện có mối quan hệ đặc biệt quan trọng đối với Lermontov. Trong BKTT này, không cung cấp thông tin tiểu sử về nhà văn, dịch giả, nghệ sĩ, nhạc sĩ có quan hệ với nhà thơ. Trong *BKTT Lermontov* chỉ có những tư liệu về những người này khi họ có ảnh hưởng đến nhân vật chính của BKTT, hoặc chính họ đã trải nghiệm sự ảnh hưởng bởi tác phẩm của Lermontov. Trong một số trường hợp, các mục từ được quan tâm là các mục từ về gia đình, họ tộc của Lermontov. Có một số lượng lớn nhân vật được đề cập trong các mục từ về những người thân gần nhất của nhà thơ như bà mẹ - người Asen, ông nội nhà thơ E. Arsenyeva.

Trong phần đầu của mục từ này đã trình bày theo trình tự thời gian, ảnh hưởng của Pushkin đối với tác phẩm Lermontov, các trải nghiệm văn học đầu tiên, sự phát triển của các chủ đề có tầm quan trọng lớn đối với Pushkin, phân tích so sánh ngắn gọn về các tác phẩm của hai tác giả và những người khác. Phần thứ hai phân tích sự ảnh hưởng của văn học của người Hồi giáo tới sáng tác của Pushkin và Lermontov, sự khác biệt về bản chất của cảm xúc trữ tình, ảnh hưởng tới các tác phẩm của Lermontov.

Trong các mục từ về họa sĩ minh họa tác phẩm của Lermontov, người ta đã đưa ra thông tin tiểu sử cực kỳ ngắn gọn. Sau này E.A. Kovalevskaya viết thư cho Vereshchagin nói rõ: "Công chúa Mary nổi bật bởi tính chân thực và sự tháo vát". "Còn hoàng tử không phải là một anh hùng dũng cảm, khoe khoang trước những người bạn, mà là một chàng trai trong sạch" [3].

Các mục từ về nhân vật, nhà soạn nhạc Ipevts có cấu trúc tương tự. Mục từ của BKTT đôi khi rất ngắn về Lermontov. Trong các mục từ có trường độ dài hơn về chủ đề *Lermontov và Nghệ thuật*, thông tin tiểu sử cũng chỉ được trình bày dưới dạng cô đọng. Ví dụ, trong mục từ về Mosolov, tác giả trong bộ trang phục ảo thuật (1940) trên libretto của M. Libedinskaya và một số câu chuyện tình lãng mạn. Mục từ về các nhà văn chịu ảnh hưởng bởi Lermanotov sau này: các mục từ về S.A. Yesenin, B.A. Pilniak, M.M. Prishvinei và những người khác cũng được đưa vào đây. Chẳng hạn, trong mục từ về Prishvin nêu rõ thơ Lermontov chiếm một vị trí quan trọng trong thế giới tâm linh của Prishvin cũng như trong văn xuôi và bút ký của ông. Ở phần đầu mục từ đã đề cập đến Lermontov và tác phẩm của ông được ghi chú trong những bức thư đầu tiên của nhà thơ gửi cho M.P. Balzamova và G.A. Panfilov, thể hiện rõ ảnh hưởng bởi các tác phẩm của Lermontov. Tác phẩm của Yesenin đã trải qua một sự phát triển nhất định: nếu các trải nghiệm đầu tiên phần lớn là sự rập khuôn, nhưng sau lại thể hiện bút chiến. Những bài thơ của Yesenin, bao gồm cả lời bài hát tình yêu của ông, như *Lermontov*, được phân biệt

bởi vẻ đẹp chân thành, không ép buộc ngữ điệu của cuộc trò chuyện. Cần lưu ý rằng cả hai nhà thơ đề cập đến chủ đề của cuộc nổi dậy Pugachev: Lermontov trong cuốn tiểu thuyết dang dở, *Vadim*, Yesenin trong trường ca *Pugachev*. Mục từ *Lermontov* trong BKTT bao gồm các chủ đề tương tự, có tính đến nghiên cứu mới và các tư liệu đã được nghiên cứu. Mục từ của *BKTT Lermontov* về *Pilnyak* dành cho việc phân tích một trong những tác phẩm của nhà văn, *Câu chuyện về cuộc đời của Shtoss*. Mục từ về *Prishvin* mô tả chủ đề Lermontov trong văn xuôi và bút ký của nhà văn, cho thấy tầm quan trọng của việc ông bị cuốn hút bởi các tác phẩm và tính cách của Lermontov. Giống như Yesenin, với Prishvin, khởi đầu công việc của ông gắn liền với việc theo phong cách của Lermontov [9].

Sau khi *BKTT Lermontov* được phát hành, đã có nhiều công trình thuộc các cấp độ khoa học khác nhau xuất hiện [1] như: công trình BKTT do tập thể các nhà khoa học biên soạn cũng đã được công bố vào năm 2007 và 2014: Đó là *BKTT Bazhov* được xuất bản ở Yekaterinburg, *BKTT Rozanov* được xuất bản năm 2008 *BKTT Sholokhov* được xuất bản năm 2012, *O.E. Mandelstam*, *người tiền nhiệm và người đương thời của ông*, *Bộ sưu tập tài liệu cho BKTT Mandelstam* xuất bản năm 2007, *BKTT về các tác phẩm của O.E. Mandelstam*, *Mandelstam và văn hóa thế giới* và *Nghiên cứu các tác phẩm của Mandelstam*,...

Các nhà khoa học dự kiến *BKTT Yesenin* sẽ bao gồm 15 phần (các nhóm theo chủ đề). Tiểu sử của nhà thơ dự kiến sẽ được tích hợp vào mục từ này [11, c.235-276]:

1- Xã hội đương thời của Yesenin

2- Yesenin và văn học Nga

3- Yesenin và văn học của các dân tộc Nga và các nước láng giềng

4- Yesenin và văn học Nga ở nước ngoài

5- Yesenin và văn học nước ngoài

6- Yesenin và nghệ thuật

7- Lịch sử nghiên cứu và nhận thức về tác phẩm của Yesenin. Yesenin học.

Đôi khi BKTT là nguồn duy nhất mà bạn đọc có thể nhận được thông tin đáng tin cậy về Yesenin. Đó là lý do tại sao, trong phần phụ lục của tập đầu tiên của "Biên niên sử về cuộc đời của S.A. Yesenin", hồ sơ của ông đã được công bố lần đầu tiên. Khi nghiên cứu tiểu sử đầu tiên của nhà thơ, tên của một người dân trong làng, bạn học cùng lớp từ Konstantinovsky đến Zemskij và Spas-Klepikov được tìm thấy. Vài người trong số họ để lại những kỷ niệm về nhà thơ, thông tin về một số người trong đó được cho là sẽ được đưa vào *BKTT Yesenin*. Nhiều mục từ rất dài được dành cho những người có ảnh hưởng rất lớn đến sự trưởng thành của Yesenin - cha John Smirnov, thầy giáo E.M. Khitrov, một số người bạn thân thiết của nhà thơ như: G.A. Pan-filov, M.P. Balzamova và A.A. Sardanovskaya.

Nhóm các mục từ nhân danh thứ hai của *BKTT Yesenin* có các mục từ về những người sống trước Yesenin và người có ảnh hưởng đến cuộc sống và công việc của nhà thơ [8, c.127-135]. Đặc biệt là những tác phẩm được đề cập trong các bức thư hoặc tác phẩm thơ của ông: Pushkin, Lermontov, N.V. Gogol, A.V. Koltsov, N.A. Nekrasov. Các học giả đôi khi biết rằng Yesenin đã đọc một số tác phẩm của những người đi trước, nhờ phân tích tác phẩm của Yesenin.

Trong *BKTT Yesenin* ta có thể thấy cấu trúc vi mô của mỗi mục từ bao gồm ba phần: *phần tiêu đề, phần chính* và *thư mục*.

Tiêu đề gồm họ, tên, bao gồm nhiều cách viết khác nhau của họ, tên thời trẻ, bút danh cơ bản, nghề nghiệp. Ví dụ: *Buslaev Fedor Ivanovich (1818 - 1897*), người Nga, nhà triết học và phê bình nghệ thuật, Viện sĩ Học viện Khoa học Petersburg; *Annenkov Juri Pavlovich (1889 - 1974)*, họa sĩ người Nga, nghệ sĩ điện ảnh, nhà văn.

Ngoài ra, ngày sinh và ngày mất được viết theo lịch cũ và lịch mới. Ví dụ: Buslaev Fedor Ivanovich (13. 4 [02.5], 1818 - 31.7 [12.8], 1897), người Nga, nhà triết học và phê bình nghệ thuật, Viện sĩ Viện Hàn lâm Khoa học Petersburg.

Ngoài ra còn có thông tin về nơi sinh và nơi mất - tên lịch sử và hiện nay của địa danh. Ví dụ: Buslaev Fed hay Ivanovich (13.4 [02.5], 1818, Kerensk, nay là làng Vadinsk ở Vùng Penza - 31.7 [12.8], 1897, làng Lyublino, tỉnh Mosckva, hiện thuộc Moskva), người Nga, nhà triết học và phê bình nghệ thuật, Viện sĩ Học viện Khoa học Petersburg. Nếu ngày hoặc nơi sinh hoặc nơi mất không được biết chính xác, có thể đưa ra giả thuyết. Ví dụ, trong mục từ về Klyuev trong *BKTT Mandelstam*, những nơi được cho là nơi ông sinh ra: Mokeyevo, Kirillovsky, Novgorod, hoặc một trong những ngôi làng của Koshtugskij hoặc Olonets (hiện nay là Vologda). Nơi chôn cất cũng có thể được chỉ rõ, ví dụ, trong *BKTT Mikhailovskij*. *Về A.A. Delvig*: đường St. Petersburg, Nghĩa trang Rolovo; vào giữa những năm 1930, ông được cải táng tại nghĩa trang Tikhvin của Alexander Nevsky Lavra". Phần cuối cùng của mục từ là Tài liệu tham khảo [4, c.157-160].

2. Lịch sử biên soạn *Bách khoa toàn thư Pushkin*

Ý tưởng về biên soạn BKTT Pushkin được đưa ra vào đầu những năm 1950, là một ý tưởng nhận được sự ủng hộ của đông đảo các nhà biên soạn BKTT [5, c.342-353]. Ngày 10.6.1951, tại phiên họp toàn thể của Hội nghị Pushkin toàn Liên bang lần thứ III được tổ chức tại Leningrad, B.S. Meylakhedom đã trình bày báo cáo khoa học *Về Nhiệm vụ biên soạn BKTT Pushkin* [12, c.262]. Ngày 7.6.1960 tại Hội nghị của Ủy ban Pushkin, Báo cáo về *Dự án biên soạn BKTT Pushkin* đã nhận được sự ủng hộ cao và được phê duyệt [12, c.476]. Dự án chỉ rõ, lần đầu tiên ở Liên Xô, một ấn phẩm như vậy được thực hiện, trong khi ở nước ngoài người ta đã xuất bản những công trình như vậy ở Anh. Người Anh không chỉ biên soạn và xuất bản BKTT về Shakespeare, Dickens, Walter Scott, mà còn cả Robert Browning, George Eliot, R. Kipling, G. Wells. *BKTT Dante* ở Italia đã nổi tiếng trên toàn thế giới. Loại BKTT và sách tham khảo này có ở Đức, một số quốc gia khác cũng xuất bản nhiều.

Các nhà khoa học cho rằng *BKTT Pushkin* sẽ có sự khác biệt đáng kể về sự đầy đủ và "sự thống nhất của phương pháp luận". Nếu trong số các BKTT tác gia ở nước ngoài chủ yếu có các thuật ngữ, thì *BKTT Pushkin* đặt ra các mục tiêu rộng lớn hơn - để đưa ra các tri thức cần thiết, không chỉ liên quan đến Pushkin và thời đại, mà còn để mô tả nó như một giá trị của nước Nga và của toàn nhân loại.

Trong những thập kỷ gần đây, sự chú ý đến các ấn phẩm mang tính bách khoa đã tăng lên đáng kể [12, c.264], nhất là những công trình BKTT nhân danh, tác gia, tác phẩm văn học.

Các nhà khoa học cũng đã xác định cấu trúc vĩ mô của *BKTT Pushkin*:

1- Tiểu sử (bao gồm các bài viết về dòng tộc Pushkin, người thân và hậu thế hiện nay);

2- Sáng tạo;

3- Pushkin và văn học, trước đây và đương đại, Nga và nước ngoài (bao gồm các bài viết về các nhà văn viết về Pushkin);

4- Pushkin và nghệ thuật (các tác phẩm của các nghệ sĩ, họa sĩ, nhạc sĩ, nghệ sĩ nổi tiếng về Pushkin);

5- Ảnh hưởng của Pushkin đối với sự phát triển của văn học Nga và thế giới (bao gồm các bài viết về các nhà văn Nga, về các dân tộc ở Liên Xô, các nước phương Tây và phương Đông, những người dịch thơ của Pushkin ra các ngôn ngữ khác);

6- Lịch sử nước Nga và thế giới trong các tác phẩm của Pushkin. Các sự kiện và số liệu lịch sử;

7- Pushkin trong phê bình văn học Nga (các công trình khoa học của các nhà phê bình văn học đã viết về Pushkin, về tiểu sử và tác phẩm của ông);

8- Pushkin và khoa học;

9- Pushkin trong lịch sử tư tưởng xã hội Nga và phong trào cách mạng;

10- Pushkin thời Xô Viết;

11- Pushkin và nghệ thuật dân gian;

12- Tài liệu tham khảo khác nhau.

Sau 13 năm, vào ngày 06.6.1974, Meilakh đã trình bày một báo cáo tại Hội nghị Pushkin

lần thứ XXIII *Về các nguyên tắc biên soạn BKTT Pushkin* [12, c.264]. Vào thời điểm đó, cấu trúc vĩ mô của *BKTT Pushkin* đã được điều chỉnh. *BKTT Pushkin* gồm các chủ đề sau:

1- Tiểu sử;

2- Sáng tạo;

3- Văn học Nga và Pushkin;

4- Pushkin và văn học thế giới;

5- Lịch sử Nga trong các tác phẩm của Pushkin;

6- Lịch sử thế giới trong các tác phẩm của Pushkin;

7- Pushkin và văn hóa đương thời;

8- Pushkin và các dân tộc ở Nga;

9- Pushkin trong phê bình văn học đương thời;

10- Pushkin trong phê bình văn học và nghiên cứu văn học thế kỷ 19 - 20 và nghiên cứu về Pushkin ở Liên Xô;

11- Di sản của Pushkin trong văn học thế kỷ 19 - 20 và trong văn hóa Xô viết (Văn hóa Nga và văn hóa đa dân tộc);

12- Ký ức về Pushkin và truyền bá di sản của ông (ngày kỷ niệm, bảo tàng, tượng đài);

13- Phát hành và dịch tác phẩm của Pushkin ở nước ngoài. Pushkin trong phê bình văn học ở nước ngoài;

14- Các loại tài liệu tham khảo (cuộc sống của thời đại Pushkin, các loại sách tra cứu về Pushkin,…).

Dự thảo bảng mục từ của *BKTT Pushkin* đã được công bố, được thảo luận tại Hội nghị Pushkin lần thứ XXIV năm 1976, trong đó, đặc biệt là thông điệp S.A. Fomiche về nguyên tắc xây dựng Bảng mục từ *BKTT Pushkin* [10].

BKTT có cấu trúc khá phức tạp. Các tác giả đã đưa vấn đề về việc phân chia cấu trúc vĩ mô theo chủ đề để thảo luận. Để loại bỏ việc lặp lại trong nội dung của các phần khác nhau, việc xây dựng Bảng mục từ theo cấu trúc: Tác gia (bao gồm cả bạn bè thân thiết của Pushkin) được đặt trong phần "Pushkin và Văn học Nga", diễn viên sân khấu, nhạc sĩ và nghệ sĩ (những người thân thiết của nhà thơ, trong các phần "Pushkin với sân khấu", "Pushkin với âm nhạc",... được đưa vào trong các phần "Lịch sử thế giới trong các tác phẩm của Pushkin", "Pushkin và Văn học thế giới".

Trong Bảng mục từ, phần "Pushkin và văn học Nga" (trước năm 1917), bao gồm tất cả các nhà văn được nhắc đến trong các tác phẩm của Pushkin, hoặc ảnh hưởng đến sáng tác của ông; Trong số các tác giả có ảnh hưởng tới sáng tác của Pushkin hoặc được nhắc đến trong các tác phẩm của Pushkin, đã được chọn lọc kỹ (vì không thể kể hết được đầy đủ những người này và quả thực, cũng không cần thiết phải tìm hết). Các nhà phê bình văn học và nhà văn viết về Pushkin cũng được lựa chọn rất cẩn thận.

Các bài viết về Pushkin được đưa vào trong phần "Pushkin và các dân tộc ở Nga". Phần "Pushkin trong các tác phẩm văn học" có các nhà văn "đã thường xuyên viết về chủ đề Pushkin và đã đóng góp đáng kể cho kho tàng văn học Pushkin". Các dịch giả và những người quảng bá nổi tiếng nhất cho di sản Pushkin ở nước ngoài được đưa vào phần "Truyền bá và dịch các tác phẩm của Pushkin ở nước ngoài".

Bảng mục từ có nêu họ tên, năm sinh, năm mất và lĩnh vực hoạt động chính của tác gia, cũng xác định trường độ mục từ (tính theo ký tự in[(1)]). Dung lượng của BKTT là ba tập gồm 100 *tờ in*[(2)], cũng như 70 *tờ in* minh họa. Khoảng 670 người được đưa vào mục "Những người xung có liên quan đến Pushkin (chính khách và chính trị gia, nhà khoa học, người thân và người quen)"; trong phần "Lịch sử nước Nga trong các tác phẩm của Pushkin", có khoảng khoảng 150 người; trong phần "Pushkin và Văn học dân gian Nga" có Kirsha Danilov, I.M. Snegirev và S.A. Ushakova; trong phần "Pushkin và văn học Nga" có khoảng 300 người; trong phần "Các dân tộc ở Nga và Liên Xô" có hơn 100 người; trong phần "Lịch sử thế giới" (trong Bảng mục từ viết nhầm là "Lịch sử cổ đại") có 160 người; phần "Văn học thế giới" có khoảng 30 người; số người tương tự như vậy nêu trong phần "Truyền bá và dịch thuật ở nước ngoài"; trong phần "Nghệ thuật và Pushkin" có khoảng 40 người; trong phần "Sân khấu và

Pushkin" có trên 70 người; trong phần "Âm nhạc và Pushkin" có hơn 200 người; trong phần "Kinh thánh" có hơn 30 người; trong phần "Họa sĩ vẽ tranh minh họa" có khoảng 20 người. Có nghĩa là, trong tổng số khoảng 1.800 người được đưa vào BKTT Pushkin (bao gồm cả những người trong gia đình, các triều đại,…) được đưa thành mục từ trong Bảng mục từ. Và như vậy, khi xây dựng Bảng mục từ, không có sự trùng lặp. Mặc dù đã có Bảng mục từ nhưng Dự án BKTT Pushkin vẫn chưa được biên soạn và xuất bản.

Tuy nhiên, các công trình BKTT về Pushkin, bao gồm các công trình của cá nhân hoặc tài liệu coi như BKTT về Pushkin cũng đã được biên soạn. Trước hết, phải kể đến cuốn sách của L.A. Chereysky *Pushkin và những người bên cạnh ông* [12]. Nếu lần xuất bản bản đầu tiên của cuốn sách này (1975) có khoảng 2500 mục từ về những người đương thời của nhà thơ, thì xuất bản lần thứ hai (1989) khoảng 2.700 mục từ. Trong *Lời nói đầu,* tác giả đã nói rõ về cấu trúc của mục từ tác gia: Tên của những người quen biết của Pushkin được liệt kê theo thứ tự bảng chữ cái, còn nếu sau này có đổi họ (ví dụ, sau khi kết hôn) thì chỉ nêu họ của người đó mà Pushkin biết lúc đương thời. Các thành viên của gia đình nào (nếu Pushkin đến thăm nhà đó) được đưa vào phần cuối mục từ. Ngày tháng năm ghi trong BKTT vẫn ghi theo lịch cũ của Nga.

Một điểm cần chú ý là, nội dung mục từ của BKTT là cần việc giảm số lượng chữ viết tắt để tạo điều kiện thuận lợi cho độc giả. Có thể có những ký hiệu quy ước được giải thích ngay từ đầu: dấu sao trước tên của người nào đó thể hiện người đó có quen biết với Pushkin. Sau mỗi mục từ có danh mục tài liệu tham khảo. Danh mục này chỉ bao gồm tài liệu về mối quan hệ của người đó với Pushkin; có thể có trường hợp ngoại lệ, bổ sung thêm nguồn tài liệu nếu tiểu sử của người đó cần phải đọc thêm mới biết được rõ hơn. Mô tả thư mục của tài liệu tham khảo cũng có thể được viết tắt, chỉ cần nêu tên sách, tạp chí, báo đã được nói trong nội dung mục từ không cần phải mô tả chi tiết các yếu tố thư mục.

CHÚ THÍCH

[1] Thường người Nga không đếm từ mà đếm ký tự của văn bản.

[2] Mỗi tờ in được tính bằng 24 trang sách, cũng được coi là *trang tác giả*.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

[1] Анненский И.Ф. Книги отражений/Изд. подгот. Н.Т. Ашимбаева, И.И. Подольская, А.В. Федоров. - М.: Наука, 1978.

[2] Бахаревой Г.В., Литература о жизни и творчестве М. Ю. Лермонтова. Библиографический указатель, 1978-1991/РАН. Ин-т рус. лит.; Б-ка; Сост. О. В. Миллер, СПб.: Русско-Балтийский информ. центр "Блиц", 2003.

[3] Библиография литературы о М. Ю. Лермонтове, 1917-1977/Сост. О. В. Миллер. Ред. В.Н. Баскаков (Л.: Наука, 1980).

[4] Вацуро В.Э., Лермонтовская энциклопедия (К истории создания), Рус. лит. 1978.

[5] Дергачев И., Дела литературные//Мастер, мудрец, сказочник: Воспоминания о П. Бажове. М.: Сов. писатель, 1978.

[6] Ерохин В., 60 героических лет: Репортаж с выставки "Славный путь Ленинского комсомола", Лит. Россия. 1978.

[7] Козьмина М.А., Художественное пространство и время в лирике М. Ю. Лермонтова, Индивидуальность писателя и литературно-общественный процесс: Сб. ст. Воронеж, 1978.

[8] Летописи жизнии творчества С.А. Есенина, М., Рус. лит. № 3, 1979. Энциклопедии о персоналиях, малоизвестных даже специалистам, занимающимся изучением литературы, культуры, обществен-ной жизни первой трети XX в, М.: Сов. писатель, 1987.

[9] Матвиевская Л.А., Статистическое использование антонимов: (На материале произведений М.Ю. Лермонтова): Автореф. дис... канд. филол. наук/АПН СССР. НИИ преподавания рус. яз. в нац. шк. - М., 1978.

[10] Мейлаха Б.С., О задачах Пушкинской энциклопедии, М., Сов. писатель, 1962.

[11] Символы красоты у русских писателей, Дергачев И. Дела литературные // Мастер, мудрец, сказочник: Воспоминания о П. Бажове. М.: Сов. писатель, 1976.

[12] Скороходов М.В. (г. Москва), Персональная энциклопедия:структура биографических статей, М., Сов. писатель, 1978.

[13] Энциклопедии о персоналиях, малоизвестных даже специалистам, занимающимся изучением литературы, культуры, обществен-ной жизни первой трети XX в, М.: Сов. писатель, 1987.